

УДК 352.77.616-006

Ігнатова Т.О., здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
Науковий керівник: Чикаренко І.А., д.держ.упр., професор, завідувачка кафедри державного управління і місцевого самоврядування
(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ ОНКОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ: ЗАГАЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вже третій рік Україна потерпає від збройної агресії рф. Війна та спричинене нею руйнування економіки України, фінансова криза, інфляція, безробіття, бідність, вимушена міграція населення та інші негативні фактори крайнє несприятливо вплинули як на систему охорони здоров'я, яка вже достатньо тривалий період знаходиться в стадії реформування, так і на рівень захворюваності та, відповідно, якість життя населення України в цілому. Одним із таких найскладніших захворювань, яке важко піддається лікуванню, є рак. А зважаючи на те, що онкологічні захворювання були і залишаються найбільш поширеними смертельними хворобами як в Україні, так і у всьому світі, війна лише загостила проблему в цій сфері.

Сьогодні рак є причиною практично кожної шостої смерті в світі. Близько 70 % випадків смерті від раку відбувається в країнах із низьким і середнім рівнем достатку. У структурі смертності населення України рак займає друге місце, і разом із серцево-судинними захворюваннями, визначає рівень здоров'я нації у цілому [1]. Справа в тому, що діагностувати рак на ранніх стадіях захворювання можливо, але ж частіше за все, пацієнти звертаються за онкологічною допомогою занадто пізно, на останній стадії хвороби, тому забезпечити ефективну профілактику та лікування онкологічних захворювань, зокрема, на регіональному рівні, є надзвичайно важливим.

Слід зазначити, що поняття раку («онкозахворювання», «новоутворення», «злоякісні пухлини») застосовується для достатньо широкого спектру онкологічних захворювань, які можуть вражати будь-які органи та системи організму людини. Однією з характерних ознак раку є швидке розмноження аномальних (ракових) клітин, здатних проникати в навколишні тканини, а також мігрувати в інші органи тіла, тобто метастазувати, що і є основною причиною смерті від раку. Так, лише у 2020 р. від онкологічних захворювань померло майже 10 млн людей [2], у свою чергу, у 2022 р. було зареєстровано близько 20 млн нових випадків раку, з них 9,7 млн – летальних [3]. Найпоширенішими випадками онкології у 2022 р. стали онкозахворювання легень, молочних залоз та колоректальний рак.

Міжнародне агентство з дослідження раку Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) дає невтішні прогнози щодо розвитку захворюваності на рак у світі: порівняно з 2022 р. у 2050 р. рівень захворюваності на рак може різко зрости, навіть у декілька разів. Нові оцінки ВООЗ свідчать, що «разом 10 видів раку становили близько двох третин нових випадків і смертей у всьому світі у 2022 році. Дані охоплюють 185 країн і 36 видів онкологічних захворювань» [3]. Результати проведеного ВООЗ іншого опитування, у якому взяло участь 115 країн, свідчать, що «у більшості держав відсутнє адекватне фінансування базових послуг з лікування раку. Крім того, у світі зберігається нерівність у доступі різних груп населення до якісного лікування онкозахворювань» [3].

Найбільш розповсюдженими видами раку залишаються рак молочної залози, легень, товстої та прямої кишок, передміхурової залози [2]. Тому боротьба з цими

найнебезпечнішими захворюваннями є одним із пріоритетних завдань державного управління як в Україні, так і світі.

Державне управління у сфері профілактики та боротьби з онкологічними захворюваннями передбачає реалізацію відповідної державної політики у сфері боротьби з раком (або злоякісними новоутвореннями), яка визначається законодавством України. Державне регулювання діяльності, пов'язаної з протираковою боротьбою та його законодавче забезпечення, здійснюється Верховною Радою, Кабінетом Міністрів України, Міністерством охорони здоров'я України, іншими центральними органами виконавчої влади, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування. Для реалізації основних заходів профілактики та боротьби з онкозахворюваннями передбачається цілеспрямоване виділення коштів з Державного бюджету України та з місцевих бюджетів.

Отже, профілактика та своєчасне виявлення (діагностика) онкозахворювань є одним із пріоритетних видів діяльності, яким мають приділяти першочергову увагу органи публічного управління під час реалізації відповідної державної політики. Втім, завдання профілактики онкологічних захворювань неможливо реалізувати без бажання самих пацієнтів, які мають вчасно звертатися до лікаря з приводу будь-яких захворювань і порушень здоров'я, виконувати всі рекомендації лікарів щодо обстеження, діагностики та лікування хвороб, насамперед, тих, які можуть спровокувати онкозахворювання.

Підвищення ефективності публічного управління у цій складній та життєво небезпечній сфері стає можливим за рахунок формування та реалізації виваженої державної політики боротьби з онкологічними захворюваннями, а також запровадження стратегічного та проектного інструментарію у діяльність самих медичних закладів та органів управління ними. Саме завдяки використанню цих інструментів, які вже довели свою ефективність у світі, стає можливим додаткове залучення та раціональний розподіл ресурсів для подолання проблем матеріально-технічного, фінансового та іншого характеру, розроблення та реалізація регіональних цільових програм у сфері профілактики та боротьби з онкологічними захворюваннями, оцінювання якості надаваних медичних послуг. І ключовими гравцями на місцевих ринках медичних послуг, які реалізують відповідну державну політику, спрямовану на вирішення зазначених питань, є органи державної влади регіонального рівня та органи місцевого самоврядування, які визначають пріоритетні напрями її реалізації на місцях, розробляють стратегічні та операційні цілі та завдання, спрямовані на підвищення ефективності публічноуправлінської діяльності у цій сфері, що, зокрема, сприяє забезпеченню вчасного реагування на запити та потреби спеціалізованих медичних закладів, підтримці їх керованого розвитку як в умовах реформ, розпочатих ще за мирних часів, так і під час дії правового режиму воєнного стану, а також більш широкому залученню населення до профілактичних оглядів, підвищенню їх мотивації та забезпеченню стресостійкості, що є дуже важливим під час війни, яка загострила ці проблеми. Саме тому, удосконалення системи публічного управління у сфері профілактики, лікування та боротьби з раком, забезпечення її стійкості та подальшого розвитку як в умовах правового режиму воєнного стану, так і у повоєнний період, є надзвичайно важливим та актуальним питанням.

Отже, метою нашого подальшого дослідження є наукове обґрунтування підходів, механізмів та інструментів, здатних забезпечити функціонування та розвиток системи профілактики та лікування онкологічних захворювань в Україні з урахуванням пріоритетів державної політики охорони здоров'я та боротьби з раком, а також європейського та іншого зарубіжного й вітчизняного досвіду реалізації стратегій, програм та проектів у цій сфері, що дозволить підвищити ефективність публічного управління щодо профілактики та лікування онкологічних захворювань, забезпечити

кращі умови діяльності медичних закладів онкологічного профілю та буде сприяти якості надання медичних послуг хворим на онкологію.

Планується, що отримані наукові результати дослідження будуть спрямовані на удосконалення діяльності органів публічного управління регіонального рівня у цій сфері, та знайдуть свою апробацію та практичне втілення у діяльності медичних закладів регіонального та місцевого рівнів.

Список використаних джерел:

1. Всесвітній день боротьби проти раку. КЗОЗ «Харківський міський центр здоров'я». 24.01.2020. URL: <https://20pol.city.kharkiv.ua/vsesvitnij-den-borotby-proty-raku-2>.

2. Профілактика онкозахворювань. Державна установа «Одеський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України». 06.09.2023. URL: <https://oolc.od.ua/Профілактика-онкозахворювань>.

3. ВООЗ прогнозує зростання захворюваності на рак. Як знизити ризик розвитку онконедуги? 06.02.2024. URL: <https://phc.org.ua/news/vooz-prognozue-zrostannya-zakhvoryuvanosti-na-rak-yak-zniziti-rizik-rozvitku-onkonedugi>.